

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ CƏNUB-ŞƏRQ BÖLGƏSİNDƏ HEYVANDARLIQ TƏSƏRRÜFATININ İNKİŞAFI TARİXİNDƏN (2003-2018-Cİ İLLƏR)

Emin Məlikov

Lənkəran Dövlət Universiteti, Lənkəran, Azərbaycan

e-mail: eminmelikov79@gmail.com

Xülasə. Məqalə Azərbaycan Respublikasını Cənub-şərq bölgəsində 2003-2018-ci illərdə kənd təsərrüfatının heyvandarlıq sahəsini inkişafına həsr edilmişdir. Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi uğurlu iqtisadi siyasət Cənub-şərq bölgəsində kənd təsərrüfatının inkişafında əsas rol oynamışdır. Dövlət Proqramlarına uyğun olaraq yeni heyvandarlıq təsərrüfatları salınmış, bu sahədə işləyən fermerlərə güzəştli kreditlər verilmişdir. Məqalədə bu sahədə həyata keçirilən dövlət tədbirləri tədqiqata cəlb edilmiş və onların müsbət nəticələri öyrənilmişdir.

Açar sözlər: Respublika, Cənub-Şərq bölgəsi, Dövlət Proqramı, inkişaf, heyvandarlıq

Ölkədə kənd təsərrüfatının heyvandarlıq sahəsi istiqamətində əsaslı işlər görülmüşdür. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev 2004-cü il 11 fevral tarixli “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2018-ci illər)” haqqında Fərmanı təsdiq etdi. Bu Dövlət Proqramı respublikada kənd təsərrüfatının heyvandarlıq sahəsinin inkişafını təmin etmişdir. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2008-ci il 22 sentyabr tarixli qərarı ilə «Dövlət vəsaiti hesabına idxal olunan damazlıq heyvanlarının 50 %-i güzəştli lizinq yolu ilə heyvandarlıqla məşğul olan kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılara satılması qaydalarını» təsdiq etmişdir. Həyata keçirilən dövlət tədbirləri nəticəsində fermer təsərrüfatlarına cins heyvanları cəlb etməklə bu sahənin inkişafına nail olunmuşdur. 2009 və 2014-cü illərdə təsdiq edilmiş, regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramlarında heyvandarlıq təsərrüfatlarının yaradılmasını nəzərdə tutmuşdur.

Ölkədə heyvandarlığın və yem bazasının inkişaf etdirilməsi, ətlik maldarlıq təsərrüfatlarının yaradılması, xarici ölkələrdən cins mal-qaranın idxalı, dövlət damazlıq təsərrüfatlarının yaradılması, süni mayalanmanın genişlənməsi, yonca, qarğıdalı, arpa kimi yem bitkiləri əkin sahələrinin genişləndirilməsi istiqamətində respublikanın cənub-şərq bölgəsində mühüm işlər görülmüşdür. I Dövlət Proqramına uyğun olaraq Cəlilabad rayonunda heyvandarlıq təsərrüfatını inkişaf etdirmək məqsədilə 2005-ci ildə «Cəlilabad-camişlıq» assosiasiyası yaradılmışdır. Ət və süd məhsulları istehsal edən zavod-sexlərin tikintisi üçün layihələr hazırlanmışdır. 2004-cü ildə Cəlilabad rayonunun heyvandarlıq təsərrüfatlarında il ərzində 9,1 min ton ət, 48,9 min ton süd və 18,4 milyon ədəd yumurta

istehsal edilərək istehlak bazarına çıxarılmışdır. 2003-cü ilə nisbətən cari ildə iri buynuzlu mal-qaranın sayı 450 baş, xırda buynuzlu heyvanların sayı 412 baş, quşların sayı isə 19,8 min baş artmışdır [1]. 2005-ci ildə «Cəlilabad Broylər» ATSC-ti yeni texnologiyalar əsasında qurularaq, bölgənin ən böyük quş əti istehsal edən müəssisəsidir. Broylər fabrikinin dörd sexinin yenidən qurulması ilə quş əti istehsalı 200 tona çatdırılmışdır. Cəlilabad rayonu üzrə fermer-təsərrüfatlarında heyvandarlığın inkişaf etdirilməsi məqsədilə yem bazası yaradılmış, heyvanların cins tərkibi yaxşılaşdırılmış, dövlət, kəndli-fermer təsərrüfatlarında zootexniki uçot-hesabat işlərinin aparılması işi təşkil olunmuşdur. Rayonda heyvandarlığın dinamik inkişafı təmin edilmiş, mal-qaranın sayı və ət istehsalı artmışdır. 2006-cı ildə rayonun şəxsi fermer təsərrüfatlarında 98259 baş iri buynuzlu mal-qara, 121507 baş qoyun keçi mövcud olmuşdur. Rayonda yeni yaradılan fermer təsərrüfatlarının hesabına 2003-cü illə müqayisədə 2006-cı ildə ət istehsalı 845 ton, süd istehsalı 993 ton, yumurta istehsalı 2040 min ədəd çox olmuşdur [7]. 2003-cü ildən başlayaraq ölkədə heyvandarlıq məhsulları istehsalında artım müşahidə olunur. Belə ki, ət istehsalı diri çəkiddə 223,6 min ton, süd istehsalı 1120 min ton, yun istehsalı 11,8 min ton və yumurta istehsalı 561 mln. ədədə çatdırılmışdır [8, s. 146]. 2005-ci ildə Lənkəran rayonunun Digah kəndində yaradılmış damazlıq-heyvandarlıq fermer təsərrüfatı məhsuldar fəaliyyəti ilə mal-qaranın sayını 27 başdan 125 başa, davarların sayını 31 başdan 160 başa çatdırılmışdır. Fermer təsərrüfatının 21,5 hektar torpaq sahəsini əhatə edir və bunun 6 hektarı Salyan rayonunun ərazisində yerləşir [11]. 2007-ci ildə Lənkəran rayonu üzrə 3877 ton ət, 24235 ton süd, 12891 min ədəd yumurta, 36,9 ton yun istehsal edilmişdir. Rayonun müxtəlif təsərrüfatlarında 42608 baş iri buynuzlu mal-qara, o cümlədən 19060 baş inək və camış, 19228 baş qoyun və keçi mövcud olmuş və əvvəlki illə müqayisədə iri buynuzlu mal-qaranın sayı 8,1 faiz, inək və camışların sayı 10,7 faiz artmışdır [6, s. 56]. Bölgəyə Almaniyadan gətirilmiş və lizinq yolu ilə güzəştə sahibkarlara satılmış heyvanların hər biri orta hesabla gündə 25-37 kq. süd verir ki, bu da məhsuldarlığın yüksək olduğunu göstərir. Masallı rayonunun Boradigah qəsəbəsində heyvandarlıq fermer təsərrüfatı yaradılmış və təsərrüfat 26 hektar sahəni əhatə etmişdir. Bununla yanaşı, xaricdən gətirilmiş heyvanlar lizinq yolu ilə rayonun fermerlərinə verilmişdir. Yüksək məhsuldarlığa malik heyvanların hər birindən diri çəkiddə 300-350 kq. ət istehsal olunmuşdur. Rayonda heyvandarlıqla məşğul olan Nəriman Hüseynov, Əli Muxtarov, Zöhrab Hüseynov, Fərhad Qəniyevin təsərrüfatları daha məhsuldar nəticələr əldə etmişlər. Rayonun 12 fermer təsərrüfatında 1500 başa yaxın mal-qara mövcuddur. 2011-ci il Masallı rayon İcra hakimiyyətinin illik hesabatında göstərilir ki, rayonda 71 min başdan çox iri buynuzlu, 76,869 baş xırda buynuzlu mal-qara, 5487 baş quş mövcud olmuşdur. Süd, ət və yumurta istehsalı əvvəlki ilə nisbətən xeyli artmışdır və diri çəkiddə 5542 ton ət, 43128,4 ton süd, 52286 min ədəd yumurta istehsal edilmişdir [2]. Qızılağac kəndində yaradılan broylər fabrikində müxtəlif növ məhsullar istehsal edilərək bazara çıxarılmışdır. 2005-ci ildə Lerik rayonu üzrə heyvandarlıqla məşğul olan Şingədulan, Qosmalian, Vizəzinin, Cəngmiran,

Cayrud, Kələxan, Mistan, Mondigah kəndlərini əhatə edən fermer təsərrüfatlarına kömək məqsədilə iribuynuzlu heyvanlarda süni mayalanma işi təşkil edilmişdir. Təsərrüfatlarını inkişaf etdirmək məqsədilə 2005-ci il ərzində fermerlərə 2,6 milyard manat mikrokredit ödənilmişdir [3]. 2004-cü ildən Lerik rayonu üzrə «Dağ və yüksək dağlıq ərazilərin inkişaf etdirilməsi Proqramı» uğurla icra edilmişdir. Rayonun Cəngəmiran və Şingədulan kəndlərində heyvandarlıq təsərrüfatlarına xidmət edən məntəqələri tikilmişdir. Proqrama uyğun olaraq Lerik rayonunu əhatə edən 11 kəndində 108 baş mal-qarada süni mayalanma aparılmış, ətlik-südlük istiqamətli cins toxumlarla mayalandırılmış mal-qaradan 20 baş cins buzov alınmışdır [4]. Müasir elmi nailiyyətlərin heyvandarlığa tətbiqi nəticəsində əmək məhsuldarlığı artmış, heyvanların cins tərkibi yaxşılaşdırılmışdır. 2006-cı ildə Lerik rayonu üzrə mal-qaranın sayı 35895 baş, keçən illə müqayisədə 121 baş çox, davarların sayı 126584 baş, keçən illə müqayisədə 272 baş çox, ət istehsalı 1041 ton, keçən illə müqayisədə 3 ton çox, süd istehsalı 9029 ton, keçən illə müqayisədə 10 ton çox olmuşdur [5]. Rayon ərazisində olan 4950 hektar yay otlaq sahələrindən 3965 hektarı fiziki və hüquqi şəxslərə verilmişdir. Burada heyvandarlığın inkişaf etdirilməsi məqsədilə fermer təsərrüfatları yaradılmışdır. 2004-cü ildən başlayaraq respublikada özəl damazlıq təsərrüfatları yaradılmışdır. Hazırda respublikada 105 damazlıq təsərrüfatı fəaliyyət göstərir və damazlıq işi ilə məşğul olmaq üçün onlara Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin şəhadətnaməsi verilir. Hər il bu təşkilatlardan ailə təsərrüfatlarına 1500-2000 baş damazlıq heyvan satılır [9, s. 399]. Ailə təsərrüfatları Astara, Yardımlı, Lerik, Cəlilabad rayonlarında yaxşı təşkil olunmuş, məhsuldarlıq daha yüksək olmuşdur. Görülən tədbirlər nəticəsində 2007-ci ildə 2003-cü ilə nisbətən qaramalın baş sayı 12 faiz, o cümlədən inək və camışların sayı 31 faiz, qoyun, keçilərin 11,3 faiz, ət istehsalı 27,0 faiz, süd 14,9 faiz, yumurta 27,7 faiz, yun isə 17,4 faiz artmışdır [9, s. 398]. 2004-cü ildə Astara rayonu üzrə mal-qaranın sayı artaraq 38055 başa, xırdabuynuzlu mal-qaranın sayı 23720 başa, quşların sayı 148528 başa çatdırılmışdır. Bu da əvvəlki illə müqayisədə mal-qaranın sayı 18 faiz, xırda buynuzlu mal-qaranın sayı 10 faiz artıqdır. I Dövlət Proqramına uyğun olaraq heyvandarlıqla bağlı yeni təsərrüfatların yaradılmasına üstünlük verilmiş, təkcə 2004-cü ildə heyvandarlıq üzrə 6 fermer təsərrüfatı yaradılmışdır [10]. Yardımlı rayonunda heyvandarlıq təsərrüfatı bu dövrdə sürətlə inkişaf etmişdir. Rayonda maldarlıqla məşğul olan 9236 ailə təsərrüfatı mövcuddur ki, burada yerli və xaricdən gətirilən cins mal-qara bəslənilir. 2007-ci ildə mal-qaranın sayı 2006-cı ilə nisbətən 744 baş artırılaraq 25835 başa, qoyun-keçilərin sayı 5098 baş artırılaraq 72586 başa çatdırılmış, 23680 sentner iri çəkiddə ət (əvvəlki ildən 1380 sentner çox), 127810 sentner süd (əvvəlki ildən 4680 sentner çox), 4650,0 min ədəd yumurta (əvvəlki ildən 150 min ədəd çox), 1200 sentner yun (əvvəlki ildən 92 sentner çox) istehsal olunmuşdur [12]. Heyvandarlıq məhsullarının istehsalında rayonun Hamarkənd, Alar, Sırıq, Aruz kənd inzibati ərazi dairələri üstünlük təşkil etmişlər. Rayonda «Qaravuldaş», «Bəhrəli» və «Amil» fermer təsərrüfatlarında iri buynuzlu mal-qara bəslənir və məhsuldarlıq yüksək olmuşdur. 2010-cu ildə rayonda 4 yeni fermer heyvandarlıq təsərrüfatı yaradılmışdır.

2012-ci ildə Yardımlı rayonu üzrə 2880 ton ət, 14456 ton süd, 6440000 ədəd yumurta, 137 ton yun istehsal edilmişdir. Rayonda mal-qaranın sayında artım müşahidə edilmişdir. Belə ki, mal-qaranın sayı 27833 baş, o cümlədən inək və camışların sayı 13830 baş, qoyun-keçilərin sayı 79958 baş və quşların sayı 123400 baş olmuş və əvvəlki ilə nisbətən iri buynuzlu mal-qaranın sayı 101 faiz, inək və camışların sayı 101 faiz, qoyun-keçilərin sayı 102 faiz, quşların sayı 101 faiz təşkil etmişdir [13, s.42]. 2012-ci ilin iyulun 31-də Cəlilabad şəhərində «Cəlilabad Broylər» ASC-nin yem fabriki fəaliyyətə başlamışdır. II Dövlət Proqramına uyğun olaraq qurulan müəssisənin illik istehsal gücü 6 min ton quş əti məhsullarıdır ki, bölgədə quşçuluq təsərrüfatının inkişafında əsas rola malikdir. Müəssisədə hər birinin tutumu 177 min yumurta olan iki inqibator avadanlığı ilə təchiz edilmişdir. 2012-ci ilin birinci yarısında quş əti istehsalı ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 40 faiz artaraq 25,5 min tona, yumurta istehsalı 16 faiz artaraq 600 milyona çatmışdır [14].

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev 2014-cü il 6 iyun tarixli «Azərbaycan Respublikasında heyvandarlığın inkişafı ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında» Sərəncamı bu sahənin inkişafı ilə bağlı mühüm əhəmiyyətə malikdir. Cəlilabad rayonunda «Günəşli-Arçu» MMC-nin nəzdində aqropark yaradılmışdır ki, burada iki ferma müasir standartlara uyğun quraşdırılmışdır. Burada xaricdən südlük və ətlik istiqamətli 460 baş iri buynuzlu mal-qara gətirilmişdir. Burada peyin qurutma və paketləmə işlərini həyata keçirmək məqsədilə Türkiyədən hər birinin gündəlik istehsal gücü 50 ton olan 2 ədəd yeni avadanlıq gətirilərək quraşdırılmışdır. Cəlilabad rayonunda şəxsi və fermer təsərrüfatlarında iribuynuzlu mal-qaranın sayı 99121 başa, qoyun-keçilərin sayı 122978 başa, quşların sayı isə 879277 başa çatdırılmışdır. İlin birinci yarısında rayonda 8173 ton ət, 38144 ton süd, 212 ton yun və 11,3 milyon ədəd yumurta istehsal edilmişdir [15]. 2014-cü ildə Masallı rayonu Qızılağac kəndində broylər fabrikində məhsul istehsalında artım müşahidə olunmuşdur. Rayonda heyvandarlığın və quşçuluğun sənaye əsasında inkişafı təmin edilmiş, süd qəbulu məntəqələri və məhsul emal edən sexlər yaranmışdır. Rayonda iki quşçuluq fabriki fəaliyyət göstərir ki, bu da məhsul istehsalında artıma şərait yaratmışdır. 2015-ci ildə rayonun fermer və şəxsi təsərrüfatlarında 73145 baş iri buynuzlu mal-qara, o cümlədən 36448 baş inək və camış, 84769 baş qoyun və keçi olmuşdur. 2015-ci il ərzində Masallı rayonunda əsas heyvandarlıq məhsulları istehsalı həcmnin keçən ilə nisbətən artması, bütünlükdə kənd təsərrüfatının ümumi məhsulunun həcmnin artmasına imkan vermişdir [16, s.32]. Rayon Baytarlıq İdarəsi tərəfindən iri və xırda buynuzlu mal-qarada və digər ev heyvanlarında qara yara, quduzluq və dabaq xəstəliklərinə qarşı peyvəndləmə işləri aparılmışdır. Xəstəliklərə qarşı il ərzində heyvanlardan seçmə üsulu ilə 6 dəfə qan nümunələri götürülmüş və müayinə olunmaqdan ötrü Respublika Baytarlıq laboratoriyasına göndərilmişdir [17]. 2014-cü ildə Lerik rayonu üzrə «Aqrolizinq» ASC-ti ailə təsərrüfatlarına 34 baş cins inəki lizinq yolu ilə satmışdır. İl ərzində 495 heyvanda süni mayalandırma aparılaraq 446 buzov əldə edilmişdir. Görülmüş tədbirlər nəticəsində iribuynuzlu mal-qaranın sayı keçən ilin müvafiq dövründə nisbətən 108

baş artaraq 37755 başa, qoyun və keçilərin sayı 160 baş artaraq 131877 başa çatdırılmışdır. Heyvandarlıq təsərrüfatlarında diri çəkiddə 5940 ton ət, keçən ilə nisbətən 1238 ton çox, 15110 ton süd, keçən ilə nisbətən 5000 ədəd çox, 228 ton yun, keçən ilə nisbətən 2 ton çox istehsal olunmuşdur [18]. Rayonda fəaliyyət göstərən «Pirasora» dövlət damazlıq qoyunçuluq təsərrüfatında 13522 baş qoyun və keçi saxlanılır. Bu da keçən illə müqayisədə 148 baş çoxdur. 2014-cü il ərzində rayonda 38000225 manatlıq heyvandarlıq və digər məhsullar istehsal edilmişdir ki, bu da keçən illə müqayisədə 929 min manat çoxdur [18]. Rayonun Piran kəndində brolyer fabriki fəaliyyət göstərir. Müəssisənin ümumi dəyəri 18 milyon manatdır ki, bunun da 6 milyon manatı Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu tərəfindən kredit kimi verilmişdir. Saatda 6 min ədəd quş əti, həftədə 132 min ədəd quş əti istehsalı gücünə malik müəssisədə 6 quşçuluq ferması yaradılmışdır. Müəssisədə saatda 150 ton quş yemi istehsal edən zavod və 5 min ton tutuma malik yem anbarı inşa edilmişdir. Müəssisə «Lerik-broyler» nişanı ilə quşçuluq məhsullarının bazara çıxarmışdır. 2017-ci ildə «Lerik-broyler» quşçuluq kompleksi ildə 1010000 baş quş yetişdirərək 10036 sentner quş əti istehsal edib satmışdır [19, s.36]. Rayonun Tikəband, Cayrud, Vizəzəmin, Osyodərə, Noda, Nüvədi, Kırəvud inzibati ərazi vahidlərində iri buynuzlu mal-qara, Veri, Pirasora, Singədulan, Nuravud inzibati ərazi vahidlərində daha çox qoyun-keçi daha çox saxlanır. 2017-ci il ərzində rayonun şəxsi və fermer təsərrüfatlarında 5821,9 ton ət, 15967,3 ton süd, 229 ton yun və 7341 min ədəd ev quşlarından yumurta istehsal olunmuşdur [19, s.35]. Lerikdə heyvandarlığın qoyunçuluq təsərrüfatı daha sürətlə inkişaf etmişdir. Rayonun qoyunçuluqla məşğul olan təsərrüfatları qışlamaq üçün Muğana gedir və yayda isə rayonun yaylaqlarına qayıdırlar. Muğan ərazisində rayona məxsus torpaqların alınması qoyunçuluq təsərrüfatlarına mənfi təsir göstərəcəkdir. Lerik rayonunun Pirasora kənd sakini İman Hüseynov 34 baş, Luləkəran kənd sakini Rauf Əliyev 2 baş, Şivlə kənd sakini Nurxan Ağayev 2 baş, Əliabad kənd sakini Əliağa Abbasov 1 baş, Lerik şəhər sakini Hikmət Mövlanov cins inəkləri lizinq yolu ilə alaraq təsərrüfatlarına daxil etmişdirlər. Heyvandarlığı inkişaf etdirmək məqsədilə rayonun Blaband kəndi ərazisində hər birinin ümumi sahəsi 245 m² olan 3 ferma inşa edilmişdir. Burada 75 baş iribuynuzlu cins mal-qara yetişdirilir. 2017-ci il ərzində rayonda cins heyvandarlığın inkişaf etdirmək məqsədilə 874 baş heyvanda süni mayalanma aparılmış, 351 baş sağlam buzov əldə edilmişdir və iri buynuzlu mal-qaranın sayı 35984 başa çatdırılmışdır [20]. 2017-ci ildə III Dövlət Proqramının icrası ilə əlaqədar Astara rayonu üzrə Ərçivan, Pensər və Siyəkəran kəndlərində heyvandarlıqla məşğul olan fermer təsərrüfatları yaranmışdır. Astara rayonu ərazisində əsasən iribuynuzlu heyvandarlıq təsərrüfatları üstünlük təşkil edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 2015-ci il 19 avqust tarixli “Heyvandarlığın cins tərkibinin yaxşılaşdırılmasına dövlət dəstəyi haqqında” Sərəncam imzaladı. Bu Sərəncam süni mayalanma yolu ilə alınmış hər baş buzova görə heyvan sahiblərinə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına 100 manat subsidiyanın verilməsini nəzərdə tuturdu. Sərəncam ailə fermer təsərrüfatlarında heyvandarlığın inkişafına müsbət təsir göstərmiş və mal-qaranın

cins tərkibinin dəyişdirilməsində mühüm rol oynamışdır. 2017-ci ilin son rübündə Astara rayonunda 76 fermerə süni mayalanma nəticəsində alınan buzovların hər başına görə 100 manat subsidiya ödənilmişdir [21]. Rayon Baytarlıq İdarəsi tərəfindən 38249 baş iri buynuzlu heyvanlarda qarayara, 26735 baş iri buynuzlu heyvanlarda dabaq, 85870 baş ev quşlarında “La-sofa” xəstəliklərinə qarşı peyvəndləmə işləri aparılmışdır [22]. 2018-ci ilin əvvəllərində rayonun şəxsi və fermer təsərrüfatlarında 41000 baş iribuynuzlu mal-qara, 24000 baş xırdabuynuzlu mal-qara, 200000 çox ev quşları mövcud olmuşdur ki, bunlardan ilin altı ayı ərzində 2780 ton diri çəkiddə ət, 22,630 ton süd istehsal olunmuşdur.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının Cənub-Şərq bölgəsində heyvandarlıq təsərrüfatı inkişaf etmişdir. Bölgənin Lerik, Yardımlı və Cəlilabad rayonlarında iri heyvandarlıqla məşğul olan fermer təsərrüfatları yaranmışdır. Lənkəran, Astara və Masallı rayonlarında əsasən ailə fermer təsərrüfatları üstünlük təşkil etmişdir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramlarının bölgədə uğurlu həyata keçirilməsi nəticəsində kənd təsərrüfatının heyvandarlıq sahəsinin inkişafına şərait yaradılmışdır. Statistik məlumatlardan da aydın olur ki, bölgədə heyvandarlıq təsərrüfatı ilbəl artım tempi ilə inkişaf edir. Bölgədə böyük model heyvandarlıq komplekslərinin yaranmasına tam şərait mövcuddur. Bölgənin yem bazarı və iqlim şəraiti imkan verir ki, burada böyük damazlıq fermer təsərrüfatları yaradılsın.

Ədəbiyyat

1. Cəlilabad: Dövlət Proqramı uğurla icra olunur. / Respublika qəzeti. 2005, 23 fevral.
2. Masallı rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2011-ci il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
3. Məlikov, H. (2006) Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı Lerikdə uğurla icra edilir / Lerik qəzeti ., 15 fevral.
4. Salayev, Ə. (2006) Proqram uğurla həyata keçirilir / Lerik qəzeti ., 15 fevral.
5. Lerik rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2006-cı il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
6. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Lənkəran rayonunun statistik göstəriciləri (2005-2008). Lənkəran, 2009, 81 s.
7. Cəlilabad rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. Cəlilabad rayonunun sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində 2003-2007-ci illərdə görülmüş işlər barədə arayış.
8. Zeynalov, M. (2003) Azərbaycanda heyvandarlığın inkişafı barədə. Bakı: Yurd nəşriyyatı, , 166 s.
9. Abbasov, İ. (2010) Azərbaycanın kənd təsərrüfatı. Bakı: «Elm və təhsil», 592 s.
10. Astarada Dövlət Proqramı necə yerinə yetirilir?/ Azərbaycan qəzeti. 2005, 23 mart.
11. Lənkəran rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. Sosial-iqtisadi sahələr üzrə 2008-ci ildə görülmüş işlər barədə arayış.

12. Yardımlı rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2007-ci il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
13. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Yardımlı rayonunun statistik göstəriciləri (2007-2012-ci illər). Yardımlı, 2013, 82 s.
14. “Cəlilabad Broylar” ASC-nin yeni yem sahələrinin açılışı olmuşdur. / Xalq qəzeti, 2012, 2 avqust.
15. Cəlilabad rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişaf Dövlət Proqramı (2014-2018-ci illər)” ilə əlaqədar Cəlilabad rayonunda görülən işlərin vəziyyəti barədə məlumat.
16. Masallı rayon İcra Hakimiyyəti. 2015-Masallı sosial-iqtisadi inkişaf. Masallı, 2015, 88 s.
17. Masallı rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. Masallı rayon Baytarlıq İdarəsinin 2015-ci il üçün gördüyü işlər haqqında arayışı.
18. Lerik rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2014-cü il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
19. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Lerik rayonunun statistik göstəriciləri (2013-2017). Lerik, 2018, 49 s.
20. Lerik rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2017-ci il üçün rayon icra hakiminin illik hesabatı.
21. Astara rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. 2017-ci il üçün Astara Kənd Təsərrüfatı İdarəsinin rayon ərazisində gördüyü işlər barədə arayışı.
22. Astara rayon İcra Hakimiyyətinin cari arxivi. Astara rayon Baytarlıq İdarəsinin 2017-ci il üçün gördüyü işlər barədə arayışı.

FROM THE HISTORY OF LIVESTOCK DEVELOPMENT IN THE SOUTH-EASTERN REGION OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN (2003-2018th YEARS)

Emin Malikov

Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan

The article is dedicated to the development of livestock in the South-Eastern region of the Republic of Azerbaijan in 2003-2018. The successfully implemented state programs in the field of agriculture in the country have given impetus to the establishment of livestock farms in particular. As a result, livestock farms were established in the south-eastern region of the republic in accordance with modern standards and the number of family farms increased. As a result of the measures taken, an increase in production in this area was observed in statistical materials.

Key words: Republic, South-East region, State Program, development, livestock

ИЗ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ЖИВОТНОВОДСТВА В ЮГО-ВОСТОЧНОМ РЕГИОНЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ (2003-2018 годы)

Эмин Меликов

Лянкяранский государственный университет, Лянкярань, Азербайджан

Статья посвящена развитию животноводства в юго-восточном регионе Азербайджанской Республики в 2003-2018 годах. Успешно реализуемые в стране государственные программы в сфере сельского хозяйства в частности дали толчок созданию животноводческих хозяйств. В результате этого в Юго-Восточном регионе республики созданы животноводческие предприятия, соответствующие современным стандартам, увеличилось количество семейных хозяйств. В результате проведенных мер, рост производства продукции в этой сфере наблюдался в статистических материалах.

Ключевые слова: Республика, юго-восточный регион, государственная программа, развитие, животноводство

Daхil oldu: 1.05.2021;

Çара qəbul edildi: 15.06.2021;

Çap edildi: 17.08.2021